

NARODNI GOSPODAR

GLASILO GOSPODARSKE ZVEZE.

Clani Gospodarske zveze dobivajo list brezplačno.
Cena listu za nečlane po štiri krome na leto; za pol leta dve kroni;
za četrta leta eno krono; posamne številke po 20 h.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne
vračajo. — Cene inseratov po 20 h od enostopne petit-vrste, za
večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon št. 143.

V Ljubljani, 10. avgusta 1902.

Poštno-hran. št. 849.872

Kmetijstvo.

Poljedelstvo.

Naprava mešanik nasevov in
menjalnih travnikov.

(Piše Franc P.)

Zadnja leta prihaja vedno bolj v navado posevanje različnih trav, ali raznih trav in raznih detelj ob enem mesto čistih nasevov za pridelovanje krme. In to je v pre mnogih slučajih tudi popolnoma pravilno. Zakaj?

Mešani nasevi imajo mnogo dobrega na sebi. Pri tem nasejemo rastline, ki delajo različno dolge in močne korenine, ki prodirajo različno globoko v zemljo, oziroma tudi različno široko na vse strani. S tem izrabimo različne zemeljske plasti nekoliko bolje; tudi je zmožnost korenin za raztapljanje rudninskih snovij različna.

Z mešanimi setvami si povečamo gotovost (sigurnost) pridelka. Po različnem vremenu se namreč razvijajo te ali one rastline lepše, v mokri letini uspevajo bolje detelje, v suhi so lepše trave, prvo leto je ta rastlina glavni pridelek, drugo leto druga. Tudi so mešane setve zelo važne z ozirom na razne škodljivce in zajedavce, ker so mnogo bolj zavarovane proti parazitom nego čiste setve. Naj se n. pr. lotijo zajedavci ene rast-

line v mešani setvi in jo uničijo; vsled tega ni še uničeno celo polje, ampak druge rastline dobijo več prostora in poženo toliko krepkeje.

Radi mešamo tudi trave z dolgo in take s kratko rastjo; prvo leto dado pridelek kratkorastne, druga in naslednja leta pa dolgorastne ali trajne trave.

S pomočjo travno-deteljnih mešanik se tudi krma veliko bolje izkoristi, ker zdravju veliko bolj prija in ima tudi mnogo ugodnejše redilno razmerje. Čista detelja ima n. pr. zelo ozko redilno razmerje, tako da se protejin ali beljakovina ne more popolnoma izkoristiti, trave pa imajo mnogo širše redilno razmerje in da dobimo primerno poprečno redilno razmerje, moramo oboje mešati.

Štajarska navadna detelja ima n. pr. redilno razmerje pred evetjem = 1 : 2¹/₂, laška pahovka pa = 1 : 4·2 — 4·5; ako ju zmešamo, dobimo razmerje 1 : 3¹/₂, kar je dobro razmerje. Tudi se taka mešanica veliko rajše osuši nego gola detelja.

Za take mešane setve pripravimo zemljo tako, kakor za deteljo, jo dobro obdelamo, posebno dobro očistimo plevela in zlasti skrbimo za to, da je zemlja dovolj zagnojena. Vsled tega je najboljši pedsadež kaka dobro pognojena okopavina. Ako gnojimo mešanici neposredno, ne jemljimo hlevskega

gnoja, v katerem je veliko preveč plevela.

Seme posevamo običajno med kako žito, ki ima dati primerno varstvo mladi setvi in to varnostno žito gnojimo lahko z umetnimi gnojili, ki počasi delujejo. Tomažovo žlindro, razlepljeno kostno moko, kajnitom itd.

Da moremo zračunati množino semena, ki se rabi za setev, moramo vedeti, koliko semena bi potrebovali za 1 ha pri čisti setvi.

Pri tem je treba najpopreje dobro premisliti, katere trave in detelje hočemo vzeti, da bo primerno naši zemlji, podnebjju, gospodarskemu smotru itd. Potem določimo, kolik del za setev določene ploskve hočemo imeti obsejane z eno, kolik del z drugo rastlino. Ozirati se nam je pa vedno na takozvano porabno vrednost semena; to so namreč odstotki čistega in kaljivega zrnja v kakem semenju. Porabno vrednost zračunimo, ako pomnožimo čistoto semena s kaljivostjo in ta produkt delimo s 100, n. pr. rdeča detelja bi imela 70% čistote (t. j. v 100 kg bi bilo le 70 kg resničnega deteljnega semena, vse drugo paseti, plevel itd.) in 80% kaljivosti (to je od vsakih 100 deteljnih zrn bi jih vskalo le 80), potem bi znašala porabna vrednost te detelje $\frac{70 \times 80}{100} = 56\%$.

Ravno vsled tega so starejše tabele, ki kažejo, koliko naj se vseje raznega semena na 1 ha ali oral, pomanjkljive vseskozi, ker se na porabno vrednost čisto nič ne ozirajo.

Ko smo določili, koliko množino raznega semena hočemo vzeti na 1 ha, še nismo pri kraju. Te množine semena namreč zadostujejo za čisto setev, ne pa za mešano. Za mešano setev potrebujemo več semena. Ta pribitek znaša 25 do 50 tudi 100%; priljubljena mešanica je, recimo za enoletno dobo štajarska detelja in laška pahovka. Od teh posejemo na določeno ploskev detelje 60% in 40% ploskve. Pri čisti setvi bi rabili n. pr. detelje 20 kg, pahovke 20 kg na 1 ha. Ker pa hočemo z deteljo obsejati le 60% ploskve, je zato treba semena samo 12 kg detelje in pahovke (40% ploskve) samo 20 kg; ako vzamemo sedaj še 25% pribitka, tedaj smo vsejali detelje 15 kg, laške pahovke pa 25 kg.

Pribitek je jako različen. Nacelo pri tem je: pribitek je toliko večji, čim več vrst semenja mešamo na istem prostoru, ker ima na istem prostoru več raznovrstnih rastlin prostora nego istovrstnih. To je tudi čisto umevno, ker so nekatere rastline bolj pritlične, ki delajo rušo, druge pa visoke, nekatere, (detelje) gredo bolj na široko, druge se lahko stisnejo vmes (trave). Dalje je pribitek toliko večji, kolikor neugodnejši so gnojilne, talne in podnebne razmere, ravno tako mora biti večji pribitek, ako sejemo zelo pozno, ravno tako, ako je seme bolj malovredno; če n. pr. vemo, da ima laška pahovka mesto 90% kaljivosti samo 75%, bomo vzeli mesto 50 kg pri čisti setvi kar 60 kg. Semenske kontrolne postaje računajo tudi s takozvanimi kilogramodstotki ($kg^0/0$) in umevajo pod $kg^0/0$ produkt iz semenske množine na 1 ha pri čisti setvi in iz porabne vrednosti. Toda s temi $kg^0/0$

ne moremo veliko začeti. Narava se namreč za naše natančno preračunjene zmesi prebito malo zmeni. Mnogokrat bomo opazili na svojem izmenjalnem travniku odstotno popolnoma drugače zmesi, kot smo jih nameravali mi sami. Pomnimo, da je pri raznih mešanicah naša naloga samo to, da damo zemlji na razpolago dovoljno množino semena, narava sama pa bo nam rodila to, kar se istočasnim razmeram najbolj prilaga; prisiliti se

še zeleno. Poseje se najpreje žito, ječmen, oves, rž, nato pride mešanica in sicer deteljno seme posebej (k večjemu ž njim vred tudi seme mačjega repa, ki je bolj težko) in lažje travno seme posebej. Sejemo če le mogoče kak tih in miren dan, ko nam veter ni na potu.

Kako se preračunata množina semena za mešanice, naj pokažeta sledeča dva vzgleda:

Vrsta s e m e n a	Mešanica za travno deteljo na sveži, težki glini					Mešanica za izmenjalni travnik na sveži, težki glini				
	ploskovni odstotek	Vzeti imamo v mešanico na 1 ha pri 0% pribitka				ploskovni odstotek	Vmes bomo vzeli na 1 ha pri 50% pribitka			
		pri poprečni porabni vrednosti (glej norm. tab. za setev)		pri tu navedeni porabni vrednosti			pri poprečni porabni vred. (glej nor. tab. za setev)		pri tu (na levi) navedeni porab. vred.	
		kg	kilo %	%	kg		kg	kilo %	%	kg
štaj. detelja .	60	12.4	1056	75	14.1	5	1.6	132	70	1.9
bela deteljica .	—	—	—	—	—	5	0.9	67	60	1.1
šved. detelja .	20	2.9	204	60	3.4	23	5.0	352	60	5.9
angl. pahovka	—	—	—	—	—	7	6.1	446	60	7.8
franc. „	—	—	—	—	—	5	6.3	276	50	5.5
pasja trava .	—	—	—	—	—	20	13.9	667	40	16.7
trav. bilnica .	—	—	—	—	—	10	0.9	648	60	10.8
kihec (agrostis)	—	—	—	—	—	10	0.2	130	50	2.6
lisičji rep . .	—	—	—	—	—	5	1.9	486	30	16.2
mačji rep . .	20	3.6	313	78	4.0	10	0.3	235	70	3.3
Skupaj . .	100	18.9	—	—	21.5	100	37.1	—	—	73.8

tukaj ne da nič. Zato je za konečni učinek prej vse enako, je li vzamem za kako rastlino 1 ali 5 kg več ali manj na 1 ha. Pri laški pahovki seveda ne smem mesto 2% ploskve posejati kar 20%, ker bi si s tem uničil dotični travnik. V prvem letu namreč laška pahovka raste prav bujno in zatira druge trave, drugo leto pa izmrje in zapusti veliko praznoto.

Pribitek je pri pašnikih večji nego pri travnikih in tu večji nego pri deteljiščih.

Sejejo se razne mešanice lahko jeseni ali spomladi navadno v kako žito, ako tega ne storimo, nam dela plevel veliko preglavico. Žito sejemo precej na redko in je odstranimo in pokosimo najboljše

V prvem vzgledu imamo samo tri vrste namešane, namreč štajarsko in švedsko deteljo ali hibridko in mačji rep; zato nismo zaračunali nikakega pribitka. Po doli navedeni normalni tabeli znaša navadna množina posevka pri domači detelji za 1 ha čiste setve 20.7 kg ali 1760 kilo%. Ker pa smo odločili tej detelji v zmesi samo 60% celega prostora, zato bomo vzeli detelje v zmes samo $\frac{20.7 \times 60}{100} = 12.4$ kg ali $\frac{1760 \times 60}{100} = 1056$ kilo %.

Te številke imajo pa za podlago porabno vrednost zelo dobrega blaga, kakoršno se pa v kupčiji ne dobi vedno. Ako bi imeli torej mi le bolj slabo deteljo z recimo

75 % porabne vrednosti, potem dobimo količino detelje, katero moramo vsejati, ako dobimo kilodostotke, namreč 1056 skozi 75 je 14.1 kg.

Kakor z deteljo, tako je narejen račun tudi za ostala semena.

Pri drugem zgledu za izmenjalni travnik smo vzeli 50 % in pribitek; za to išči navadno množino posevka v „normalni tabeli“ zdolej pod rubriko ali oddelkom 50 %, n. pr. pri domači detelji je 31.1 kg ali 2640 kilo %.

Ako naj zavzema domača detelja samo 5 odstotkov cele ploskve, potem je bomo sejali samo

$$\frac{2640 \times 5}{100} = 132 \text{ kilo odstotkov.}$$

ali

$$\frac{2640 \times 5}{100} = 132 \text{ kilo odstotkov.}$$

Ker pa ima naše blago samo odstotkov posebne vrednosti, ne pa normalnih 85 odstotkov, zato bomo morali vzeti te detelje

$$132 : 70 = 1.9 \text{ kg.}$$

Ti zgledi naj zadostujejo.

Ker smo vže opetovano pokazovali na takozvano normalno tabelo in ker je ta tudi praktične koristi za vsakega kmetovalca, zato jo precej tukaj priobčujemo.

Ako pridemo sedaj na posamezne vrste mešanih nasevov, potem lahko razločujemo:

1) Krmske mešanice; sem spadajo mešanice enoletnih hitrorastočih rastlin, ki niso niti trave niti detelje in ki dajo veliko množino zelene krme. Take mešanice so v navadi posebno tam, kjer pridelovanje detelje ni gotovo ali kjer je detelja čez zimo zginila; tudi v gospodarstvih, kjer žele zelo zgodaj zeleno krmo, je mešanica precej vredna in slednjic se rabijo krmske snovi kot strniščina. Kot pribitek zadostuje po navadi 20 odstotkov; tam pa kjer mešamo mej seboj več rastlin, ki se ne bodo istočasno, ampak druga za drugo razvile, tako da dobimo več košnja, vzamemo za vsako rastlino toliko semena, kakor če bi

Normalna tabela za setev na 1 ha. pri čisti setvi.

(Porabna vrednost je vedno zaznamovana tako, kot jo zahteva semenska kontrolna postaja na Dunaju, sestavljen dr. Th. Weinzierl)

Številka	Vrsta semen a	Forab. vred. %	brez pribitka		10 %		20 %		30 %		40 %		50 %		60 %		70 %		80 %		90 %		100 %	
			kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %
			kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %	kg	kilo %
1	domača detelja	85	20.7	1760	22.8	1936	24.9	2112	26.9	2288	29	2404	31.1	2640	33.1	2816	35.2	2992	27.3	2304	39.3	3344	41.4	3520
2	bela detelja	74	11.7	864	12.8	950	14	1037	15.2	1123	16.3	1210	17.5	1396	18.7	1382	19.8	1469	21	1555	22.2	1641	23.3	1728
3	švedska detelja	70	14.6	1020	16	1122	19.24	1324	19	1326	30.4	1428	21.9	1530	27.3	1632	24.8	1734	26.3	1836	27.7	1938	29.2	2040
4	mermulika	73	23.8	1701	25.6	1871	28	2041	30.3	2211	32.6	2381	35	2555	37.3	2722	39.6	2892	41.9	3062	44.3	3232	46.6	3402
5	ranjek	78	21.9	1581	24.1	1881	26.3	2041	28.5	2223	30.7	2394	32.9	2565	35.1	2736	37.3	2907	39.5	3078	41.6	3249	43.8	3420
6	Lucerna	85	31.1	2640	34.2	2904	37.3	3168	40.4	3432	43.5	3696	46.6	3960	49.7	4224	52.8	4488	55.9	4752	59	5016	62.1	5280
7	Device Marije kožušček	56	15.3	858	16.9	944	18.4	1030	19.9	1115	21.4	1201	23	1287	24.5	1373	26	1459	27.6	1545	29.1	1631	30.6	1716
8	esparzeta	74	183.1	13552	201.4	14907	219.8	16362	238.1	17617	256.4	18972	274.7	20327	293	21682	311.3	23037	329.6	24394	347.9	25749	366.3	27104
9	angleška pahovka	73	58.4	4260	64.2	4686	70	5112	75.9	5538	81.7	5964	87.5	6390	93.4	6816	99.2	7242	105	7668	110.9	8094	116.7	8520
10	laška	55	60.9	3350	67	3685	73.1	4020	79.2	4335	85.3	4690	91.4	5025	97.5	5360	103.5	5695	109.6	6030	115.7	6365	121.8	6700
11	francoska	44	83.6	600	92	4048	100.4	4416	108.7	4784	117.1	5152	125.5	5520	133.8	5888	142.2	6256	150.6	6624	158.9	6992	167.3	7360
12	travniska bilnica	72	60.0	4320	66	4752	72	5184	78	5616	84	6048	90	6480	96	6912	102	7344	108	7776	114	8208	120	8640
13	navadna ovčja bilnica	50	28.8	1440	31.7	1584	34.6	1728	37.4	1872	40.3	2016	43.2	2160	46.1	2304	49	2448	51.8	2592	54.7	2736	57.6	2880
14	inda ovčja bilnica	48	29.6	1419	32.5	1561	35.5	1703	38.4	1845	41.4	1987	44.3	2129	47.3	2271	50.3	2412	53.2	2554	56.2	2696	59.1	2838
15	rdeča bilnica	36	41.3	1488	45.4	1637	49.6	1786	53.7	1934	57.8	2083	61.9	2232	66.1	2381	70.2	2530	74.3	2678	78.5	2826	82.6	2976
16	pasja trava	48	46.4	2226	51	2449	55.6	2671	60.3	2894	64.9	3116	69.6	3339	74.2	3562	78.8	3784	83.5	4007	88.1	4226	92.7	4452
17	liščji rep	25	25.9	1131	28.5	1100	31.1	1278	33.7	1423	36.3	1568	38.9	1713	41.5	1858	44.1	2003	46.7	2148	49.3	2293	51.8	2438
18	medena trava	26	38.5	1000	42.3	1100	46.2	1200	50	1300	53.8	1400	57.7	1500	61.5	1600	65.4	1700	69.2	1800	73.1	1900	76.9	2000
19	zlati oves	14	37.7	528	41.5	581	45.3	634	49	686	52.8	739	56.6	792	60.3	845	64.1	898	67.9	950	71.6	1003	75.4	1056
20	rosulja (vonjavka)	17	32.7	528	36	972	39.3	1061	43.6	1149	45.8	1238	49.1	1326	52.4	1414	55.7	1503	58.9	1591	62.2	1680	65.5	1768
21	trtnica (latovka)	43	20.5	880	22.5	968	24.6	1056	26.6	1144	28.6	1232	30.7	1320	32.7	1408	34.8	1496	36.8	1584	38.9	1672	40.9	1760
22	pasji rep	56	28.9	1620	31.8	1782	34.7	1944	37.6	2106	40.5	2268	43.4	2430	46.3	2592	49.2	2754	52.1	2916	55	3078	57.9	3240
23	klhec	57	15.2	864	16.7	950	18.2	1037	19.7	1123	21.2	1210	22.7	1296	24.3	1382	25.8	1469	27.3	1555	28.8	1642	30.3	1728
24	mačji rep	87	18	1566	19.8	1723	21.6	1879	23.4	2036	25.2	2192	27	2349	28.8	2506	30.6	2662	32.4	2819	34.2	2976	36	3132

Opomba: To tabelo priobčujemo toliko rajše, ker čutimo vsako leto ob setvi, kako potrebna da je. Kdor si ohrani to tabelo, mu ne bo treba več vpraševati, koliko naj vseje na oral tega in onega, ampak bo le nekoliko preudaril kolikšno ploskev naj zavzema ta in koliko druga rastlina. Drugo pa pove tabela. — Ako bi se kdo spodlikal nad kilo %, ter jih ne umeval, naj jih brez skrbi pusti v nemar, ker tudi brez njih lahko izhaja. Sam ne vem, zakaj so ti kilo % semenskim postojam tako prirasli k srcu.

bila cela ploskev posejana samo s to edino rastlino.

Zgledi za take krmske zmesi so :

Zelo razširjena zmes je ona	
iz grašice	in ovsa
50 %	50 %

pri čisti

setvi 80 kg na ha, 100 kg na ha
z 20%

prebitka 100 „ „ „ 120 „ „ „

Mnogokrat vzamemo tudi oves grašičico in grah, časih pridenemo tudi ječmen.

Potem so: Janezova rž 70 %
grašica 20 % in oves 10 %.

To sejemo v aprilu do srede maja; na dobri zemlji se to ne izplača, če tudi da veliko mase. Priljubljena je tudi in hitro raste zmes iz grmaste rži 85 % in ogeršice 15 %, ki se sejeta na jesen, naslednjo spomlad pa imamo prav zgodaj obilno krme, v majniku lahko vže kosimo.

Dobro nadomestilo za ponesrečeno (pozeblo) deteljo je zmes iz bele gorčice (ženofa) 100 % in grašice 100 %; kakor vidite, vzamemo od vsake polni posevek ker se ti dve rastlini zelo neena- komerno razvijeti.

Goršica zraste prav hitro, v 6—8 tednih, v majniku je že zrela: v tem času je grašica še čisto majhna. Goršica se pokosi in grašica da pozneje še lepo košnjo.

Goršica ima sicer mnogo sovražnikov, zemeljskih ušic, črnih gosenic itd. sicer pa da prav dobro krmo.

Za peščeno ilovico se priporoča zmes iz špergule (spergula maxima, pri nas zelo neznana rastlina, na severu Avstrije pa domača) in ajde, vsake po 50 odstotkov; to zmes lahko sejemo tudi na strnišče. Ravno tako gorčico in ajdo (50 + 50 %).

Za prav lahko zemljo je: rmeni volčji bob (lupina) 67 % in grašica 33 %; na bolj zveznem svetu: volčji bob, grašica in

navadni bob, potem volčji bob in seradela.

2) Deteljne-travnaste mešanice pri katerih detelje po navadi prevladujejo ali znašajo najmanj 40%. Deteljno-travnate zmesi imajo namen, da vstrajajo 1—3 leta in se rade rabijo namesto čiste detelje, ker so košnje gotovejše, ker se zemlja v razno globokih plasteh bolje izrabi, ker se ta mešana krma živini bolj prilaga in slednjič tudi za to, ker more priti v kolobarjenju deteljno-travna zmes mnogo preje na vrsto nego čista detelja.

Pri tem jemljemo vedno rastline, ki hitro rasto in ki dajo že prvo leto polno košnjo. Za pribitek računamo pri semenu 20—30% ako rabimo zmes za košnjo, kar je tudi navadno; če bi jo pa rabili za pašo (kar je bolj redko) pa vzamemo 30—40 % pribitka.

Tu nočemo in ne moremo dati kar določenih predpisov, katera semena naj kdo vzame, ker je to odvisno od preveč raznih okoliščin nego da bi se dalo kar šablonski narekavati. Vendar pa naj kot nekako navodili služijo sledeči podatki:

Za eno-, največ dveletno rabo vzamemo: domačo deteljo 90 % ali 60 % in laško pahovko 10 % ali 40 %; za težja in mrzlejša tla rdečo deteljo 90—50 % in mačji rep 19—50 %; za mokro zemljo švedsko deteljo 75 % z mačjim ropom 25 %. Za dveletno rabo: rdeča detelja 40 %, švedska detelja 40 odst., mačji rep 20 odst.; ali: rdeča detelja 80 odst., laška pahovka 10 odst. in mačji rep 10 odst.

Za 2 do 3 letno rabo mešano z uspehom 4 do 5 vrst rastlin in sicer vzamemo k že imenovanim še francosko pahovko in angleško pahovko, tudi pasjo travo.

Ako nameravamo deteljno-travnato mešanico prvo leto kositi drugo in tretje leto pa pasti na nji, potem se moramo ozirati tudi na take rastline, ki preneso pašo.

Take so posebno: bela plazeča se detelja, mermulika (rmena detelja) in angleška pahovka, pa tudi pirnica ni napačna za pašo, dasi je na njivi ne vidimo radi.

Sem ter tje se priporoča mešana detelja: domača detelja z nemško deteljo (lucerno) in esparzeto (v zemlji mora biti dovolj apna), ta mešanica da velike mase prvo leto rdeče detelje, drugo in tretje pa lucerne in esparzete.

3. Menjalni ali poljski travniki večinoma odločeni za košnjo redki za pašo. So pa to taki travniki, katere vzamemo v poljsko kolobarjenje in ki imajo trajati po 3 do 6 let. V ta namen mora priti travna setev v dobro zagnojen svet, ako hočemo biti veseli uspeha. Tu in tam pognojimo menjalne travnike tudi po vrhu z umetnim gnojem. Tu ne moremo rabiti katerekoli deteljno-travne zmesi, ampak moramo izbrati vže bolj trpežne: pasjo travo, travniško bilnico, tratnico, sploh moramo gledati, da dobimo spodnje (rušo) in zgornje trave. Detelje vzamemo največ samo 30 odst., ker detelje po navadi ne zdrže tako dolgo. Laške ljulike ne smemo vžeti več nego k večjemu 5 odst. ploskve, angleške pahovke nad 10 odst. Laška pahovka raste prvo leto izborna in iztira drugo rast okrog sebe, drugo leto pa kar izgine.

Pribitka računamo tukaj po 36—40 odst.; mnogokrat so menjalni travniki bolj pripravi nego stalni.

4. Stalni travniki in pašniki. Ti se rabijo dosti več let od gori naštetih in je pri njih nevarnost slabe letine tudi manjša. Letos n. pr. so se kljubu grdemu majnikovemu vremenu travniki vsled par toplih dnij v juniju takoj oddahnili in se hitro razvili.

Po navadi živi naše polje od travnikov; živina požre seno, gnoj pride pa na polje, ne pa na travnik. Čisto naravno je torej, da morajo travniki s časoma obubožati. Ker dajo stalni travniki

vedno slabejše košnje od menjalnih, zato je pač vredno pomisliti, ali bi ne kazalo napraviti iz stalnega travnika menjalni travnik. Pa tudi tu zadenemo ob kamen. Bati se nam je namreč pri travnih setvah vedno, je li nam vzkaliyo ali ne, v suhih letinah nas le prerade varajo. V gorskih, vlažnih pokrajinah, kjer trava najrajše raste, potem tam, kjer lahko namakamo, tam so na mestu menjalni travniki.

Travnik mora dati najmanj 20 g sena na 1 ha, ako se nam hoče splačati, vsaj je mnogo travnikov, ki dajo po 30—50, pri namakanju celo po 80 g sena.

Največkrat prepuščamo vso skrb travnikov ljubi mamki naravi in pa slučajju, zemljo pustimo, da na nji rastlinstvo podivja. To je čisto napačno. Stalni travniki naj ostanejo samo tam, kjer o menjalnih ni niti govora bodisi radi povodnji, bodisi radi prestrme lege.

Skrivnost srečne naprave dobrega travnika je prav zelo gosta travnata rušina, s katero zabranimo 1. da se zemlja preveč ne izruši, kakor tudi 2. prehude toplotne izpremembe.

Zato vzamemo za stalni travnik prav veliko travnih vrst, ki jih prav na gosto vsejemo. Razne detelje morajo priti bolj v ozadje in ne znašati nad 20 odst. ploskve; ravno tako je treba pristriči kreljuti kratko časa trpečim travam, kakor so laška in angleška pahovka, pa tudi mačji rep in francoska pahovka. Spodnje in gorenje trave naj se nahajajo na stalnem travniku v enaki množini, dočim vzamemo za pašnike nekoliko več nizkih trav, ker te pašo bolj prenašajo.

Naši travniki imajo v raznih letinah različno podobo in obraz. Kako leto nosijo več trav, drugo zopet več detelj, enkrat opaziš mnogo pasje trave, drugikrat mačjo in pasji rep prevladuje ali razne pahovke.

K stalnim travnikom pridevamo travnemu semenu tudi nekatera zelišča n. pr. bedrenec (poterium), kumno itd. pribitek računamo na 50 odst.

Utegnil bi me kdo opomniti, češ: Prečital sem pazno celi sestavek o raznih travnih mešanicah, na koncu pa le ne vem, kaj naj prav za prav vsejem spomladi na njivo za menjalni travnik ali na stalni travnik.

Tebi, prijatelj, odgovarjam: Pojdi lepega dne precej zdaj, dokler trava stoji na svoje senožeti in oglej dobro, kaj raste na njih, katere vrste trav, katere detelje. Te naj ti služijo kot kažipot. Seveda moraš v ta namen poznati razne trave (tukaj se morda popraskaš za ušesi, češ, teh pa že ne poznam dosti več razven pirnice). Ker teh res večina naših gospodarjev prav nič ne pozna, zato bi bila jako hvaležna naloga ako bi preskrbela razna kmetijska društva svojim udom predavanja o poznavanju kmetijstvu potrebnih trav in detelj.

Izkoriščanje krmskih rastlin v naši dobi.

Dohodke krmnih rastlin ne smemo soditi samo po teži, ampak se moramo ozirati tudi na to, koliko redilnih snovi da imajo v sebi. V tem oziru posebno važne so dušičnate spojine v krmskih rastlinah. Po današnjem stališču, katero zavzema nauk o krmitvi živine, mora biti v vsakdanji krmi 3—6 krat več ogljikovih vodanov, to se pravi, sladkorja in tolšč, kot proteina ali beljakovine. Razmerje med beljakovino in ogljikovimi vodani, se namreč ravna po tem, ali je krma namenjena za mlado ali staro živino, ali more biti za mlečne krave, za pitalne vole ali za uprežno živino, za zgodaj ali pozno zrelo živino, za breje ovce ali za koštrune itd. V vseh slučajih pa morajo biti v pretežni množini ogljikovi vodani

i po teži i po prostoru. Na drugi strani pa imajo zopet dušičnate redilne snovi (beljakovine) vsled svoje redilne moči tako veliko vrednost, da kar naravnost odločujejo ceno vseh krmil; vsaj je dušik tudi v vseh umetnih gnojilih, kakor tudi v hlevskem gnoju gnojnici itd. najdražja snov za rastlinsko hranitev, če tudi se nahaja v ozračji neizmerna in neizcerpljiva množina dušika, ko vsi vemo, da obstoji zrak iz $\frac{4}{5}$ dušika in samo $\frac{1}{5}$ kisika.

Pač smemo postaviti načelo, da more gospodarstvo prerediti toliko več živine, kolikor več dušika proizvaja v košnji in žetvi. Iz tega sledi, da je silno važno pridelovanje takih krmil, v katerih so beljakovine in ogljikovi vodani v pravem razmerju. Vsaj za kmetije, ki rede živino, in takih je dandanes največ, je to ena izmed najpoglavitejših nalog.

Kakor znano, je ni rastline, ki bi imela v sebi samo beljakovino. Poleg beljakovin se nahajajo v rastlinah vselej ogljikovi vodani, in sicer na ta način, da prevladuje sedaj beljakovina, zdaj škrob in sladkor. Zato je v stanu kmetovalec, ki kaj misli, ustrezati različnim namenom. Seveda je tudi prebavnost različnih redilnih snovi v posameznih rastlinah zelo različna. Tukaj napravimo ravnotežje s posebnimi pripravami, kakor n. pr. s kisanjem, s parjenjem rezanjem in mešanjem, tako, da se slednjič le vsa krma kar najbolje izkoristi.

Stara podlaga za krmljenje nam je vedno srednje dobro seno kot krmilna enota.

Vola n. pr. preredito s 3 odstotki njegove teže s senom ali drugo enako vredno krmo. Na meterski stot žive teže dobi tedaj vsaki dan 3 kg sena ali primerno množino druge enako vredne krme. Toraj dobi vol na vsakih 100 kg žive teže, skozi celo leto

$365 \times 3 = 1095$ kg sena, ali okroglo 11 krat več,

nego znaša njegova živa teža. Ako bi imelo to seno na 1000 kg 85 kg beljakovin, tedaj bi dobila žival vsako leto 93—94 kg dušičnatih snovi v 1100 kg sena. Vol, ki tehta 500 kg, potrebuje toraj na leto 465—470 dušičnatih snovi na 1395—1410 kg brezdušičnatih. Redilno razmerje tukaj znaša tedaj 1 : 3.

Ako vzamemo za podlago razmerje 85 kg dušikovin v 1000 kg krme, potem dobimo pri krmitvi s 3, 4 in 5 kg te-le podatke:

Sena je treba za 100 kg žive teže in dan	Za 100 kg žive teže in leto	Dušič. snovij je treba na leto	
		100 kg žive teže	500 kg žive teže
3 kg	1100 kg	93.5 kg	467.5 kg
5 "	1460 "	124.1 "	620.5 "
4 "	1825 "	155.1-25 "	775.625 "

Kakor smo že omenili, je v rastlinah z ozirom na težo najmanj beljakovin. Ker pa ravno dušičnate spojine najbolj rede, zato je za gospodarja velike važnosti, da ve, katere rastline mu dajo največ dušika. Potem pa pridemo do zaključka, da ni dovolj, da ako razvrstimo krmila po vsebini beljakovin v 1000 kg, ampak da moramo ceniti rastline po tem, koliko dušikovin nam da košnja ali žetev enega hektara ali če hočete orala. Ako tako ravnamo, tedaj dobimo, da nam da marsikaka rastlina, ki ima sama na sebi bore malo beljakovin, vendar na hektar prav zelo veliko dušičnatih snovij. Semkaj prištevamo n. pr. koruzo. Na 1000 kg turščice pride samo 18 kg beljakovin, potem takem bi bila zelena turščica grozovito slaba krma za živino! In vendar zasevamo velike njive z njo. In to po pravici! Kajti na 1 ha se pridela zelene turščice 800 kvintalov, ki imajo v sebi toliko beljakovin, kot najboljša lucerna (nemška detelja) nakošena na 1 ha. Seveda s tem nočemo podcenjevati detelj, kot zbiralk dušika v njihovi neprecenljivi vrednosti; turščica namreč svoj

dušik, ki ga potrebuje, ne jemlje iz zraka, ampak iz zemlje. Zato moramo le vedno obračati vso pozornost na metuljčnice, te znane nabiralke dušika, ki nimajo samo kot take veliko dušika v sebi, ampak obogate tudi zemljo za sledeče rastline z dušikom.

Lahek in težek oves.

Kmetijsko preizkuševališče v Rostoku je preiskavalo vprašanje, v kakšnem razmerju da je redilna vrednost lahkega ovsa do redilne vrednosti težkega ovsa. Pokazalo se je, da v sestavi ni znatnega razločka. Bistveni razloček med lahkim in težkim ovsem obstoji v tem, da ima lažji oves manj ogljikovih vodonov, zlasti škroba ali šterke, zato pa več surove vlaknine nego težki oves. Pri krmeljenju to razliko seveda zelo lahko izravnamo. Ako lahek oves po navadi slabeje redi nego težki oves, smo temu krivi mi sami, ker namreč živini damo premalo lahkega ovsa. Temu kriva je zopet okoliščina, oziroma navada, da za konje oves merimo po meri in ne po teži. Da žival pri tem premalo dobi, je čisto umevno. Ako dobijo konji v hektolitrju mesto 39 kg samo 30.8 kg, ali namesto 43 kg le 35.5 kg, tedaj znaša premajhna teža v prvem slučaju celih 21, v drugem pa 18 odstotkov; da se pri konjih preslabo krmljenje kmalu pozna, to vemo iz skušnje.

Ako pa dajemo konjem ovsa po teži, tedaj ni velikega razločka, če krmimo težek ali pa nekoliko lažji oves. Toda s tem pa pač še ni vse pri kraju, gre namreč za to, je-li ima ista utežna množina, recimo 50 kg, lahkega ovsa isto redilno vrednost, kot 50 kg težkega ovsa. In v tem oziru odločuje opazovanje, da se težki in lahki oves ne ločita toliko v teži luščine kolikor v teži jedra. Redilnih snovij je v težjih ovsih več nego v lahkih, torej je tudi težki oves redilnejši od lahkega.

Mlekarstvo in sirarstvo.

Ravnanje z mlekom po leti.

Od vseh stranij čujemo o vročem poletnem času pritožbe, da se mleko preurno zagriže; vsled te okolnosti trpi enako proizvajalec mleka, kakor tudi prodajalec in uživalec mleka in mnogokrat pride vsled tega do prepira.

Dejstvo, da nastopa ta nesreča samo v poletnih mesecih, nam tudi ponuja razlago te prikazni.

Akoravno toplota sama na sebi ni naravnost vzrok, da se mleko zagriže, ampak različne glivice, zlasti takozvane mlečno-kisle bakterije, vendar toplota posredno sodeluje, ker ustvarja pogoje, ki so pomnožitvi škodljivih glivic najugodnejši. Ker je doslej popolnoma nemožno, odvracati od mleka te škodljivce, zato mora i kmetovalec i drugi, skozi kojih roke gre mleko, obračati svojo pozornost na dvoje:

1. da se bakterijam kolikor moč zabrani pristop v mleko in
2. da se zniža toplota mleka v ta namen, da se zabrani razmnoževanje škodljivih glivic.

V vimenu zdrave krave je mleko še popolnoma čisto in brez bakterij; toda že v kanalih sescev se lahko mleku pridružijo ta žvobitja, zato naj se prve kaplje mleka vedno izmolzejo na tla. Od trenutka, ko pride mleko v golido, se vseljuje vanj skoro neprenehoma cela svojat raznih škodljivih gljivic; takih je dovolj v hlevskem zraku, v stelji, v krmi, v mlečnih posodah itd. Zato ima mleko pomolzeno zunaj na paši, posebno še v višjih legah n. pr. v planinah, mnogo menj bakterij, nego hlevsko mleko, in pri tem imamo zopet znatne razlike ter je na pr. mleko iz takega hleva, kjer se nastilja s šoto, mnogo čistejše, kakor če steljemo z gozdnim nastiljem, čistejše mleko dobimo, ako ne pokladamo krme pred ali med molžo, ampak šele potem, ako rabimo dobro kovinasto mlečno posodo mesto lesene itd.

Kolikor bolj snažno se mleko pridobiva, toliko bolj trpežno bo vže blago; popolnoma trpežno blago pa dobimo še le tedaj, ako s primernim ohlajenjem škodljive bakterije kolikor se da zatiramo.

Za razne glivice najugodnejša toplina leži pri 20 do 32 ali 38° C, zato je kravje toplo mleko razvoju bakterij najugodnejše. Kako velik da je vpliv različnih toplin, kaže sledeči zgled:

Eno in isto mleko se je zagrizlo, če se je hranilo pri 19° C čez 19 ur; pri 20° C čez 48 ur; pri 15° C čez 88 ur; pri 10° C čez 99 ur; pri 2° C čez 14 dnij in ako se dene med mleko čistega ledu, se ohrani še dalj časa popolnoma sladko.

Najzanimivejše pri tem je razmerje in zadržanje mleka pri 20 in pri 15° C; razmeroma majhno znižanje topline za 5° C ima za posledico skoro še enkrat večjo trpežnost.

Za življenje si vzemimo iz tega nauk, da je treba mleko kar najpreje ohladiti vsaj na 15° C. Ako imamo na razpolago tekočo vodo, ki jo morda lahko napeljemo še v hladno klet, potem lahko že prav vspešno hladimo mleko, ako je postavimo v visokih ozkih konvah v vodno kotlino. V čisto majhnih gospodarstvih ali pri prevaževanju mleka ali za odjemalce mleko ohlajamo s tem, da konve kar priprosto ovijemo z vlažnimi vrečami; toplota, ki je potrebna za izklapevanje vode se odteguje konvam in mleku. Mnogo nižje in znatno brže se ohladi mleko s pomočjo hladilnikov, najbolje obeh dveh skupaj.

I cevasti, i okrogli hladilniki se nahajajo dandanes tako popolni in tako prilagodeni najrazličnejšim razmeram, poleg tega tudi tako po ceni, da se tudi manjšemu kmetovalcu izplačajo.

Snaga pri molznih kravah.

Nekje so delali poskušnje, da bi razvideli, kako vpliva snažna oziroma nesnažna koža pri kravah na molžo.

Pri prvem poskusu so vzeli dve kravi, kateri so skozi sedem dnij po navadnem načinu snažili s štriglom ali drgalom in ščetjo, potem so dva dneva izpustili iz poskušnje in na to 14 dnij niso nič snažili, na kar so zopet dva dni izpustivši 7 dni znova skrbno čistili obe živali.

Mleko obeh krav so vsako posebej pri vsaki molži skrbno zmerili s pomočjo mlečne tehtnice in tudi preskušali mleko na tolščo.

Dobili so, da sta dali kravi čiščeni dosti več mleka in bolj mastno mleko, kakor pa nečiščeni in sicer je dala

	več mleka v odstotkih	več tolšče
krava št. I.	8·39 ⁰ / ₀	6·04 ⁰ / ₀
„ „ II.	5·86 ⁰ / ₀	10·62 ⁰ / ₀
Skupaj .	14·25 ⁰ / ₀	16·66 ⁰ / ₀
Poprečno .	7·125 ⁰ / ₀	8·33 ⁰ / ₀

Vidi se torej, da skrbno čiščenje kože pomnoži delovanje mlečnih žlez; tudi ozir tolščobe mleka se je pokazal razloček, toda ta je bil pri obeh kravah različen.

Za drugo poskušnjo so vzeli 10 holadskih (črnih z belimi pasovi) krav, ki so se vse pred nekoliko tedni poprej otelile, ki so pa še vedno dajale veliko mleka, deloma zato, ker mlečnost takih krav zelo enakomerno pojema, dalje pa tudi zato, da ne bi mogla slučajna pojatev motiti mlečnosti. Pri vsaki molži so določili specifično težo namolzenega mleka, kakor tudi njegovo absolutno težo, tolščo pa so določili dvakrat na teden.

Vsled snaženja zvišana množina mleka in suhih snovij je znašala v odstotkih: mleka 2·98 suhih snovij 2·49.

Iz teh poskusov moramo sklepati, da skrbna snaga molzne živine pomnoži mlečnost, pri posa-

meznih živalih sicer različno, vendar pa pri vseh znatno.

Zanimivo bi bilo tudi zvedeti, koliko se pri tem prihrani na krmi, oziroma kolikšen je odnosni ali relativni višji dohodek takega ravnanja.

Mlečna moka.

Šved dr. M. Ekenberg je baje iznašel neko umetnijo, katera ima lahko veliko besedo v mlekarstvu, če se le obnese.

Izumil je namreč, kakor pripovedujejo, neko orodje, s kojim lahko spremenimo mleko v nekak prašek; pri tem ostanejo vsi deli mleka, izvzemši vodo, neizpremenjeni. Tako se menda dobi neka mlečna moka, ki se v vodi popolnoma raztopi in more rabiti kot navadno sveže mleko. Ta moka se niti ne skisa, ne preide v kipenje, je tudi v suhem stanju popolnoma neobčutljiva za vsako vremensko izpremembo — če je le vse res!? — in se lahko hrani v cinkastih posodah, vrečah, sodih itd. Naprava tudi ni ravno draga. Vzorce take mlečne moke je iznajditelj baje že poslal na neko poljedelsko razstavo na Švedskem, kjer so moko preskušali in poskušnja je menda dobro iztekla. Ker posneto mleko dostikrat zelo težko spravimo v denar, je pomen te iznajdbe, če je v resnici dobra, prozoren kot umito steklo.

Splošno.

Hrana.

(Po Strohmerju, načelniku kem. tehn. preskuševališča za sladkorno obrt na Dunaju)

V človeškem telesu se gode brez prestanka spremembe in razkroji. Ti postopi imajo svoj vzrok na eni strani v življenskem procesu, na drugi pa v vnanjem delu, ki ga izvršujemo. Ako pustimo rudninske snovi in vodo z nemar, obstoji človeški organizem največ iz beljakovin, (ki tvorijo glavni del mišičevja) in iz tolšč; to morajo biti torej one spojine, na katerih se gode imenovane prikazni. Prej-

I. Sestava in vrednost najvažnejših hranil. (Večinoma po prof. J. Königu.)

Vrsta hranil	100 delov ima v sebi			1 kg ima v sebi redilnih enot	Cena ¹⁾ za 1 kg v kraj-cerjih	Za 1 gld. se dobi redilnih enot
	beljakovin	tolščé	ogljikovih vodonov			
Živalska hranila:						
Goveje meso, srednje debelo	21.0	5.5	—	1215	60	2025
„ „ suha živina	21.0	1.5	—	1095	—	—
Teletina, srednje debela	20.0	4.0	—	1120	60	1867
Koštrun, srednje debel	17.0	6.0	—	1030	60	1717
Svinjina, mastna	14.5	37.5	—	1845	—	—
„ „ pusta	20.0	7.0	—	1210	70	1729
Svinjska mast	0.3	99.0	—	2985	70	4264
Špeh	5.0	78.0	—	2590	70	3700
Divjačina	22.5	1.0	—	1155	—	—
Domači zajček	21.5	10.0	—	1375	—	—
Odpadki pri klanju: kri	18.0	0.2	—	906	—	—
Hrustanec	23.0	11.0	—	1480	—	—
Srce	18.0	8.0	—	1140	—	—
Pljuča	15.5	2.5	—	845	—	—
Ledvice	18.5	4.0	—	1045	—	—
Jetra	20.0	4.0	—	1120	—	—
Krvave klobase	10.0	9.0	20	790	—	—
Jetrnice	11.0	14.5	21	1006	—	—
Slanik, nasoljen	19.0	17.0	—	1460	60	2433
Polenovka	80.0	1.0	—	4030	70	5759
Jajca	12.5	12.0	—	985	—	—
Mleko sveže	3.4	3.6	4.8	326	7	4659
Posneto mleko	4.0	0.7	4.6	267	3	8900
Pinjeno mleko	4.0	1.0	4.0	270	4	6750
Sirotko	0.9	0.2	4.7	98	—	—
Sir masten	25.1	29.1	2.2	2150	—	—
„ polmasten	27.2	23.7	1.5	2086	88 ²⁾	2790
„ pust	35.0	11.4	5.4	2146	200 ³⁾	1329
„ iz kislega mleka	25.0	5.0	2.5	1425	20 ⁴⁾	4830
Presno maslo (puter)	0.6	83.3	—	2529	120	2175
Rastlinska hrana:						
Ržena moka	11.5	2.0	69.5	1330	12	11083
Pšenična moka, fina	10.0	1.0	75.8	1288	—	—
„ „ groba	12.0	1.5	71.5	1360	13	10462
Koruzna moka	14.0	3.8	70.0	1514	18	8411
Ovsena moka	14.5	6.0	65.0	1555	28	5554
Pšeno (iz ječmena)	7.5	1.0	76.0	1165	28	4161
Pšenični kruh, fin	7.0	0.5	55.2	917	—	—
„ „ grob	6.0	0.5	51.9	834	—	—
Rženi kruh	6.0	0.5	49.5	810	11	7364
Riž	8.0	1.0	76.5	1195	20 ⁵⁾	5975
Fižol	23.0	2.0	53.5	1745	17	10264
Grah	23.0	2.0	52.0	1730	21	8238
Leča	25.5	2.0	54.0	1875	22	8523
Krompir	2.0	—	20.7	307	3	10250
Proso	10.8	5.5	67.8	1383	—	—
Ajdova moka	9.3	1.9	72.5	1247	—	—
Ovseni kruh	8.4	6.0	64.2	1242	—	—
Ječmenov kruh	9.3	1.1	69.0	1188	—	—
Pesa rdeča	1.1	0.1	9.3	151	—	—
Kolerabce vrhnje	1.4	0.2	7.3	145	—	—
Korenje	1.0	0.2	9.2	148	—	—
Kolerabe (gomolji)	2.9	0.2	8.2	233	—	—
Čebula	1.7	0.1	10.8	196	—	—
Buče (jedilne)	0.7	0.1	7.3	111	—	—
Ohrovt	2.5	0.5	6.5	205	—	—
Belo zelje (navadno)	2.0	—	5.0	150	—	—
Rrdeče zelje	1.8	0.2	5.8	154	—	—
Sadje sveže	0.5	—	10.0	125	—	—
„ posušeno	2.5	1.0	55.0	705	—	—
Testenina (makaroni)	9.0	0.5	83.6	1301	44	2957

¹⁾ Cene so poprečne cene iz različnih trgov ožje Avstrije. — ²⁾ Grojerski sir z 2445 redilnimi enotami. — ³⁾ Sir parmezanski z 2657 redilnimi enotami. — ⁴⁾ Presen sir ali ožemček (kvargel) z 966 redilnimi enotami. — ⁵⁾ Indijski riž.

šnje čase so ljudje mislili, da je mišična beljakovina ona snov, ki pri svojem razpadu ustvarja silo, toda poskusi so pokazali, da to ni res in da se vrši obrat beljakovin ravno tako pri mirnem, kakor pri delajočem telesu. Ravno ta preiskavanja pa so tudi pokazala, da mora dobiti vsak organizem primerno svojemu mišičevju neko določeno množino beljakovin, ako naj ostane pri življenju, ako jih dobi premalo, potem izginjajo beljakovine iz telesa. Ker močan delavec potrebuje dobro razvitih mišic, zato mora dobiti tudi tem primerno množino beljakovin; ako je to razmerje doseženo, potem bo obrat beljakovin ostal enak pri najnapornejšem delu, kakor v miru in počitku.

Drugače stoji stvar pri tolšči. V ozir te so pokazali poskusi, da delo pospešuje njeno razpadanje, ali kar pomeni isto, njeno porabo. Tolšča se da deloma nadomestiti z ogljikovimi vodani in to nadomeščanje je celo potrebno, ker človeško telo ne more sprejeti toliko tolšče, kakor bi jo potrebovalo, v obliki tolšče.

Človeška hrana, ki ima telo ohranjovati v ravnotežji in je ohraniti sposobno za delo, mora torej poleg vode in rudninskih snovij imeti v sebi beljakovino, tolšče in ogljikove vodane v določeni množini in določenem razmerju. Te in take obstojne dele imenujemo običajno redilne snovi, in telesa, ki imajo po eden ali po več takih redilnih snovij v človeškemu telesu se prilegajoči obliki v sebi, označujemo kot hranila. Vodé in mineralnih snovij dobivamo skoro vedno dovolj v hrani, ker se vže hrana pripravlja večinoma z vodo in rudninskimi snovmi n. pr. kuhinsko soljo; ni pa tako z ostalimi tremi prevažnimi obstojinami hrane in tu se veliko greši.

Voit je napravil veliko poskusov, da bi iznašel potrebo človeka ozir redilnih snovij in je našel,

da potrebuje srednja oseba pri srednje težkem delu na dan:

a) moškega spola beljakovin 118, tolšče 54, oglj. vodanov 500 gramov.

b) ženskega spola: beljakovin 94, tolšče 49 in oglj. vodanov 400 gramov.

Odgovorjajoč tem razmeram mora biti hrana sestavljena iz različnih hranil. Potrebščina redilnih snovij, katero je našel Voit, nam produčuje minimum t. j. najmanjšo potrebo hranil. Sestavo najvažnejših hranil nam kaže tabela I.

Redilne snovi se nahajajo v živalski in rastlinski hrani, vendar pa se rastline razločujejo od živalskega mesa v tem, da obsegajo veliko oglj. vodanov in malo beljakovin tako, da ako bi hoteli zadostiti svoji potrebi na beljakovinah s samo rastlinsko hrano, bi morali porabiti zelo veliko hrane, kar bi želodec zelo obtežilo.

Zraven tega pride še okoliščina, da človeško telo rastlinsko hrano veliko slabeje izkoristi nego živalsko, kar nam produčuje tabela II.

II. Prebavnost nekaterih hranil.

	Od 100 delov		
	beljakovin	tolšče	ogljik. vodanov
	se prebavi		
Meso	97.5	80.0	—
Jajca	97.0	95.0	—
Sir	97.0	95.0	—
Mleko	92.0	95.0	—
Krompir	68.0	—	92.5
Grah	81.0	—	95.0
Koruza	85.0	—	97.0
Riž	80.0	—	99.0
Bel kruh	74.0	—	99.0
Črni kruh	68.0	—	89.0
Korenje	79.5	—	82.0

Zavoljo teh in drugih vzrokov naj bodo v hrani potrebne beljakovine, najmanj 35 odstotkov od njih, zapopadene v živalski obliki.

Lahko je govoriti, težje storiti ozir. kupiti. Zato se je treba pri hranitvi cele družine, morebiti prav obilno ozirati pri sestavi hrane tudi na ceno. Najboljši način, da zvemo, je li cena kakega

hranila v primeri z njegovo vrednostjo, je oni, ki nam ga je nasvetoval J. König. On je vzel za temelj svojih računov vrednostno razmerje med beljakovino, tolščo in ogljikovini vodani = 5 : 3 : 1 Preračunenje redilnih enot, ki se nahajajo v kakem hranilu in cena ene enote je potem, ako poznamo sestavo dotičnega hranila, zelo enostavno, n. pr. pri fižolu, ta ima v eni kili

beljakovine $230 \times 5 = 1150$ red. enot
 tolšče . . . $20 \times 3 = 60$ " "
 oglj. vodan. $535 \times 1 = 535$ " "
 skupaj 1745 red. enot

Ker stane ena kila fižola 17 kr. zato dobim za 1 gld.

$$\frac{1745 \times 100}{17} = 10264 \text{ redilnih enot.}$$

Na ta način lahko preračunamo, katero hranilo nam da za isti denar največ redilnih enot. Pri takih primerah pa smemo primerjati samo enakovrstno z enakovrstnim, torej živalsko hrano le z živalsko in vegetabilčno le z vegetabilčno, pri vsaki teh skupin se bomo morali pa še posebej ozirati na podobnost konstitucije ali kemijskega ustroja in na enako stopinjo prebavljivosti. Ako hočemo torej zvedeti n. pr. v katerem hranflu si kupimo najbolj po ceni tolšče, nam pokaže tabela prva, da je to pri svinjski masti, kajti tu dobiš za denarno enoto največ redilnih enot. Najbližje masti je potem slanina (špeh) in šele potem pride presno maslo. Med stročnicami je n. pr. fižol še največ vreden, za njim pride leča in potem grah.

Ko smo si na ta način iz raznovrstnih skupin poiskali našim razmeram najprimernejših hranil potem zamoremo narediti proračune. Kako se to najprimerneje napravi, naj pokažeta dve primeri III. in IV.

Obče veljavnih namiznih listin ne kaže tu nastavljeni, ker bi se morali pri tem ozirati na preračunovrstne okolnosti in interese.

Kadar delamo jedilni list za daljšo dobo, se moramo seveda

Hrana družine, v kateri se more izdati na dan in glavo po 25 do 26 krajcarjev:

	Množina gr	Cena kr.	Belja-	Tolsča	Ogljik.
			kovina		vodani
g r a m o v					
Kruh za celi dan in osebo . . .	600	6.6	36.0	3.0	297.0
Zjutraj: slanina	60	4.2	3.0	45.0	—
Opoldne: { krompir	1000	3.0	20.0	—	207.0
{ s pinjenim mlekom	750	3.0	30.0	7.5	30.0
Zvečer: pusti sir	100	8.5	35.0	5.7	2.7
Skupaj	2510	25.3	124.0	61.2	536.7

Hrana pri dnevnem izdatku 26 do 27 kraje. za glavo:

	Množina gr	Cena kr.	Belja-	Tolsča	Ogljik.
			kovina		vodani
g r a m o v					
Kruh	600	6.6	36.0	3.0	297.0
Zjutraj: slanina	30	2.1	1.5	23.4	—
Opoldne { ržene moke	100	1.2	12.0	2.0	7.0
{ svinjske masti	5	0.3	—	4.9	—
{ posnetega mleka	500	1.5	20.0	3.5	23.0
Goveje meso	125	7.5	26.2	1.8	—
Riž	230	4.6	18.4	2.3	176.0
Riž s prešičevo mastjo zabeljen .	10	0.7	—	9.8	—
Zvečer: kvargelni	100	2.0	17.5	3.0	3.6
Skupaj	1700	26.5	131.6	53.7	506.6

ozirati na spremembo, saj je sprememba pol zabele. Nikoli ne smemo iti pod gori navedeni po Voitu nakazani minimum (najmanjšo mero) redilnih snovij, vsaj povprečna vrednost iz cele vrste več dnij ne sme biti nižja od njega.

Z začimbami ne smemo preveč varčno ravnati, kajti te naredijo jedila okusna.

V kmečkih gospodarstvih redimo svoje delavstvo večinoma s pridelki, ki smo jih pridelali doma. Število teh pridelkov je včasih mnogo večje, nego smo jih našli v gorenji tabeli. Za primerno regulacijo hrane pa vendar te tabele lahko vedno prav dobro služijo.

—0—

Mravljinja jajca.

Še se z veseljem marsikdo spominja različnega veselja svojih

detinskih let. Med temi zabavami igra ptica pevka, najsi bo potem že navadna gostinja priproste kočice črnooka senica, ali šegava taščica z rdečim predpasnikom, ali urna penica ali živobarvani čížek ali kraljevi slavec imenitno vlogo, ker je le prepogosten predmet bujnih sanjarij živahnega dečka ne samo po noči, ampak tudi po dnevu. V skrbi za hrano ljubljenih krilatcev je bilo treba mnogokrat vreči vrečico čez ramo in hajdi v zeleni gozd po mravljinja jajca.

Danes seveda imamo pred očmi mravljinja jajca iz družega stališča, kot tržno blago namreč, po katerem se na ptičjem trgu vedno poprašuje. Marsikak tičji stric izda na leto lepo svoto za mravljinja jajca — to je sicer napačno ime, ker stvarica v resnici ni jajce ampak buba — da le ustreže svojim krilatim prijateljem s to najljubšo jim pičo.

Zato utegne marsikoga zanimati, na kak način si lahko sam dobi iz gozda mravljinjih jaje in na ta način prihrani marsikako svitlo kronico, in kdor mravljinjih jaje sam ne potrebuje, ta jih lahko proda in tako po strani nekaj zasluži, saj revež mora znati dobiti groš za vsakim kamnom.

Naš gozdni mravljiniec prebiva najraje po suhih iglastih gozdovih in stavi ondi v potu svojega zamorskega obraza iz smrekovih in borovih igel, trščic, zemlje in dračja svoje palače, ki jih gotovo pozna večina naših dragih bralcev.

Koncu aprila ali prve dni maja ležejo samice v tej palači majhna bela jajčeca, iz katerih pozneje prilezejo ličinke in te se ravno tako, kakor metuljeva gosonca, zapredejo v kokone, kateri so rmenkastobebe barve in jih po navadi imenujemo mravljinja jajca. Najboljši čas za lov je konec junija ali začetek julija, ker je takrat največ jajec po mravljiščih. Kako pa se pride do zaželenega blaga?

V ta namen vzamemo s seboj vrečo in vanjo spravimo celo gnjezdo mravljinje z bubami, mravljinici in protjo vred. To delo ponovimo tolikrat, da je vreča polna ali dovolj težka. Zdaj si poiščemo v gozdu kako prosto, neporaščeno mesto, vzamemo lopato v roko in z njo napravimo v tla čveterooglato jamo. Stranske stene te izdolbine morajo biti popolnoma gladke, da ne morejo mravljinici uhajati. Na vsaki strani na dnu te izdolbine napravimo majhno jamico, ki jo napolnimo z listjem in borovimi iglami. V ta izkopani čveterokot stresemo vse kar imamo v vreči. Kmalu opazimo z veseljem, da vlačijo mravlje v materinski skrbi za svoj zarod bube v dve mali globelici na dnu našega čveterokota; od tod jih lahko z žlico spravimo ven.

Najlažji in najizdatnejši je lov na mravljinčja jajca ob suhih, vročih poletnih dneh, ker tedaj leže bube večinoma v gorenjih

oddelkih mravljišča, dočim se nahaja njihova zibel ob deževju bolj spodaj.

Drugo, še lažje sredstvo priti do mravljinjih jajec, je sledeče:

Razgrni na popolnoma neobraščenem prostoru platneno ruto in naloži nanjo trave, drevesnih mladik itd. Kakega pol metra strani stresi na tla donešena mravljinja gnjezda. Tudi tu znosijo mravlje ako ne dobijo drugega zavetišča, skoro vse bube na ruto, iz katere jih potem doma lahko izberemo. Predpogoj seveda je, da prinesemo iz mravljišč vedno dovolj mravljincev seboj, ker je sicer to prenašanje jako počasno; ravno tako mora biti bližnji prostor popolnoma prost in neporaščen, zlasti brez mahu, kajti sicer bi mravlje večino bub znosile med mahovje.

Še en način je, po katerem si pridobivamo mravljinje bube.

V ta namen se vzameta dva sita, kakoršna potrebuje vsaka gospodinja, samo z večimi luknjami, postavimo drugo vrhu drugega in stresemo vsebino vreče v gorenje sito. Mravlje znosijo vse bube skozi luknje v spodnje sito, katero smo poprej obložili z nekoliko listjem, mladikami i. dr., ne pa z mahom, ker se da do iz tega bube le težko odstraniti. Tudi tu je treba skrbeti, da je vedno dovolj delavcev v situ.

Na ta ali oni način dobljenih bub mej potoma ne smemo stiskati ali tresti, zato vzamemo s seboj za prenašanje mravljinjih jajec vedno pripravno škatljo. Doma razgrnemo mravljinja jajca na desko, katero postavimo na prosto, da more sveži zrak vedno zraven, še bolje pa je, ako jih izpostavimo solncu. Kadar smo nabrali že precejšno množino jajec, je dobro, ako en del posušimo; to storimo tako-le:

Bube položi na gorko plehnato ploščo, jih tresi sem in tja, da ne porjave, toliko časa, da v $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ ure bube ne odmrjo. Mej tem časom seveda ploščo večkrat na

novno razgrejemo. Paziti je pa treba, da ne postane plošča, na kateri sušimo bube, prevročna, da se bube ne prismode, ampak vedno ohranijo svojo prirodno rumenkasto belo barvo.

Mravljinja jajca, posebno sveža, ptičji trgovci posebno radi kupujejo in plačujejo *kg* po 6—8 kron. Seveda je treba za en kilogram že lepe porcije mravljinjih jajec.

Po praktičnem kmetovalcu.

Kako se kri hitro ustavi?

Ako se nenadoma raniš in rana močno krvavi, je po listih za nemško gospodinjo najpriprostejše in najvarnejše sredstvo, ako pomočiš zgibek bombaževine (*bate*) v vrelo, čisto vodo in položiš na rano. Celo ako je ranjena žila odvodnica, preneha krvavljenje v trenutku. Ako položimo na rano bombaževino samo ali ako je popreje pomočimo v mrzlo vodo, to ne deluje tako ugodno.

Za čebelarje.

Prvi roj z dne 2. junija je dal g. župniku v Želimpljah že dva vnuka in sicer precej močna. Prvi vnuk tehta 2·25 *kg*, drugi pa 1 *kg*. Vsekako je to letošnje leto redka prikazen. Tako poroča „Slovenec“. — Iz Kašlja pod Ljubljano pa poroča čebelar gosp. Ig. Mercina: Čital sem v „Slovencu“, da je g. župnik v Želimplju iz prvega roja dobil vnuke. V naši okolici v Zgor. in Spod. Kašlju, v Zalogu in Zadobrovi so vsi čebelarji iz prvih rojev že dobili vnuke. Jaz sem dobil iz družca, ki je izletel 21. maja, dne 26. julija močnega vnuka, ki je tehtal 1·80 *kg*, kar je gotovo nekaj nenavadnega.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 45.: I. M. v. D. M. P. Ali imamo zanesljivo sredstvo, da se mleko pri poletni vročini ne zasiri?

Odgovor 45.: Odgovor dobite v današnjem članku: „Ravnanje z mlekom po leti.“

Vprašanje 46.: A. K. v R. v I. Kako dobim najložje in največ mravljinčnih jajec?

Odgovor 46: Na to Vam odgovarjamo v članku „Mravljinja jajca“ v današnji številki.

Priporočila se: Vzajemna zavarovalnica proti požarnim škodam in poškodbi zvonov. Edini domači zavod te stroke: Ljubljana, Medjatova hiša.

Kmetijsko društvo v Gorjah pri Bledu na Gorenjskem

ima na prodaj železne izdelke kakor: sekire, krampe, capine, lopate, živinske zvonce pravilne in dr.

Oglas iz Istre! „Gospodarsko društvo“ v Pazinu posreduje pri kupovanju vina. Opozoruje se na to trgovci z vinom. Društveni urad je v hiši predsednika dr. Kureliča.

«Gospodarska Zveza» priporočila svojim članom: Hudaklinov meh za žvepljanje trt. Žvepljalnik „Rex“ najnovejši sistem. Škropilnice za galico. Kose, vsake velikosti, cene, pa dobre.

V Buzetski občini v Istri je se do 18.000 htl. črnega in 28.000 htl. belega vina na prodaj. P. t. gostilničarji in drugi interesentje naj se obrnejo na županstvo v Buzetu ali pa na tamošnje društvo za „štednju i zajmove“, katero posreduje prodajo neposredno od producenta.

Salame ogrske 1·70 gld., domače iz šunkna 1·20 gld. domače 1 gld., dunajske 80 kr. Šunka brez kosti (Rollschinke) 90 kr. in 1·10 gld., suho meso 70 kr., suha slanina 70 kr., glavina brez kosti 40 kr. kilo, velike kranjske klobase po 18 kr. in drugo pošilja od 5 kil naprej po povzetju in sicer le dobro blago Janko Ev. Sirc v Kranju. (150) 12—5

Hranilnica in posojilnica v Marezigah pri Kopru

ima mnogo pristnega črnega vina liter od 15 do 20 kr. in Refoška liter od 20 do 23 kr., prosto postaja Trst ter vabi konsumente za nakup.

S e j m i.

Na Kranjskem:

- 11. avgust. v Senožečah.
- 14. „ v Leskovcu, Toplicah.
- 15. „ v Fari pri Kočevju.
- 16. „ pri sv. Roku pri Mokronogu (Krški kant.), Ložu na Vačah, Hotovljah, Šmarju, Planini, Trebnjem in Cerkljah.

17. avgust. v Spod. Idriji in Svirci.
 19. " v Metliki.
 20. " v Zatični.
 23. " v Mokronogu.
 24. " v Postojni, Št. Jerneju, Kočevju, Loki in Kamniku.
 25. " v Šent-Vidu (na Blokah) in Ambrusu (za blago in živino).
 26. " v Novem mestu in Moravčah.
 28. " v Strugah pri Cirkni.
 29. " v Dobrovi, Zagorji ob Savi (kramarski in živiski sejmi).
 30. " v Krškem.
 1. sept. v Radečah, Skaručni, Višnji gori, Vipavi, Planini pri Črnomlju, Premu.
 4. " v Preski pri Medvodah.
 6. " na Veseli gori pri Rakovniku.
 7. " v Zagradcu (Fužinah).
 9. " v Čermošnjicah, Lukovcu, Vrhu (Idrijski kant.), Bušečivasi, Vel. Laščah in Šmartnem pri Litiji (za živino).

Na Štajerskem:

11. avgust. v Mureki.
 15. " pri Mariji v Jarenini.
 16. " v Lembahu, Mozirji, Soseski pri sv. Roku (pri Ptuj), pri sv. Trojici (v Gorici) Sevnici (na Savi).
 16. in 18. avgusta pri Materi Božji (v Puščavi).
 17. " v Kopeli pri Brežicah in v Šmarji pri Jelšah.
 18. " na Pilstanju, Setalih, Št. Jakobu pri Kolobji.
 24. " v Arnužu, Bistrici, Rogatcu Središču, Velenju.
 25. " na Tinskem, Št. Jerneju.
 26. " na Ljubnem.
 28. " v Celju in pri sv. Trojici (v Gorici).
 29. " v Muti, Poličanah, Žavcu in pri sv. Filipu v Veračah in Zagorju ob Savi.
 30. " na Hajdini, Planini.
 1. sept. v Zrečah pri sv. Lovrencu v Prežin, Mozirju.
 4. " v Št. Ilju in pri sv. Rozaliji.
 6. " pri sv. Vidu (blizu Ptuja).
 7. " v Kozjih, pri sv. Petru na sveti Gori, Slivnici (okraj Maribor), sv. Jederti.

Na Koroškem:

11. avgust. v Beljaku, Št. Lenardu in v Strasberzi.
 20. " v Frizah.
 25. " Lavamintu in v nemškem Pliberku.
 28. " v Št. Andreju.
 8. sept. v Pliberku.
 9. " v Starem Dvoru.

Na Primorskem :

16. avgust. v Gorici, Št. Lenardu pod pod Altano in v Reziji.
 24. " v Gorici (14 dni).
 28. " v Stanjelu (Videm del.)
 1. sept. v Boljumi, Gradiški in v Suti ali sv. Tilihu, Isoli (za lesenino).
 4. " v Karmiu 3 dni.
 9. " v Kobaridu (za blago in živino), Kačiču, Pesji vasi in Pontebi.

Za lesne trgovce.

Ravnateljstvo drž. železnice v Beljaku naznanja, da potrebuje za l. 1903 več lesa in lesnih izdelkov. Ponudbe naj se vpošljejo do 10. septembra t. l. opoludne ravnateljstvu v Beljaku, kjer se zvedo tudi pogoji.

Obrt.

Obrtne novice.

Obrtniški pouk. Vlada je odobrila program ravnateljstva na tukajšnji obrtni šoli glede obrtniškega pouka. Predavali bodo o obrtniških vprašanjih gg. ravnatelj Šubic, učitelj Jos. Trtnik in Jos. Baron.

Proti ženskim urarskim pomočnikom je sprejela resolucijo urarska zadruga na Dunaju.

Dobavni razpis. C. in kr. vojno ministerstvo namerava po javni konkurenci pri malih obrtnikih si zagotoviti za leto 1903 različne potrebščine iz usnja za vojaško opravo. Dobaviti je vsakovrstne čevlje, jermena, tornistre, taške itd. Vsak obrtnik se more sam ali kot ud kake obrtne zadruge udeležiti dobave, vendar pa mora v obeh slučajih posredovati pristojna zadruga. Ponudbe je kolekovati s kolekom za 1 krono in najkasneje do 15. septembra 1902 do 12. ure opoludne vložiti pri trgovski in obrtniški zbornici, kjer ponudnik biva, na Kranjskem, torej v Ljubljani. Varščine in vzorcev ni treba predložiti. Natančnejši pogoji, ponudbeni vzorci in zaznamek predmetov in cen se lahko upogledajo v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani

Trgovina in obrt.

Trgovina.

Trgovske novice.

Vinska klavzula. Glasom poročil v dunajskih listih je obnovev vinske klavzule mej našo državo in Italijo že gotova stvar, vendar pa še nihče ne ve, je li ostala nje vsebina nepremenjena, ali pa so v novo pogodbo sprejeli nekaj novih določb, s katerimi bi bilo ustrezno avstrijski zahtevi. „Pol. Corr.“ ve poročati iz Rima, da se je v zadnjem času jelo delati na to, naj bi se določila množina vina, ki bi se smela izvažati iz Italije po sedanji znižani carini. S to mislijo se strinjajo mnogi italijanski trgovski krogi. Istotako zagovarja ta način rešitve prepornega vprašanja rimski list „Popolo Romano“, ki je tudi prepričan, da se bo italijanska vlada strinjala s tem nasvetom. Kakor rečeno, v javnosti še ni znano, na kaki podlagi je ali bo avstrijska vlada sklenila dogovor z Italijo, vsekako se pa mora reči, da bi bili tudi tem načinom znatno oškodovani avstrijski vinogradniki, ker bi bila množina za izvoz iz Italije določenega vina gotovo tako velika, da bi Italija ne imela nobene posebne škode, obenem bodo pa Lah izvedli način izvoza že tako uravnati, da bi se jim ne bilo strogo ravnati po eventualnem dogovoru.

ZADRUGA

Lesna zadruga.

Prilikom občnih zborov „Gosp. Zveze“ razpravljalo se je vsakokrat o potrebi lesne zadruge, in pri zadnjem občnem zboru podali so se uže podrobni nasveti.

Potrebo take zadruge pa spoznamo najboljšje, ako pregledamo zgodovinski razvoj gozdarstva na Kranjskem. Ta razvoj nam izvrstno slika pred nedavnim časom v nemškem jeziku izišla knjiga g. prof. A. Müllnerja muzealnega kustosa v Ljubljani, „Das Waldwesen in Krain“ (gozdarstvo na Kranjskem), katera knjiga je ponatis člankov, ki jih je priobčil isti pisatelj v svojem listu „Argo“. Kratek posnetek vsebine te zanimive, temeljito pisane knjige hočemo podati v sledečem čitateljem našega lista.

G. pisatelj nam našteva vsebino to tvarino zadevajočih listin po kronološkem redu, začevši od najstarejših časov. A iz teh posameznih drobcev se slednjič kakor v velikem mozaiku pokaže celotna slika gospodarskega razvoja.

Vse kranjsko gozdovje je po selitvi narodov kot „res nullius“ postalo last deželnega vladarja. Po fevdnem pravu je posamezne dele izročil cerkvam in ministerialom.

Ko so izmrle razne rodbine, so prišli gozdovi nazaj v last vladarjevo, kateri jih je oddajal večinoma zopet kot zastave za denarna posojila, a si pridržal vrhovno oblast nad njimi. Podložniki so imeli pravico, da so si iz njih jemali les, potreben jim za hišno gospodarstvo. V krajih, kjer je bilo več rodbin, jih je izročil podjetjem, ki so večinoma pridobivala železo. S tem je hotel vladar koristiti prebivalstvu, in hkrati z obrtjo potegniti tuje kapitalije v deželo, ali pa državni blagajni

pridobiti novih dohodkov v obliki colnin, mitnin in podobnih davščin.

Čim bolj se je pa razvijala železna obrt in čim bolj je rastlo prebivalstvo, tembolj so izkoriščali gozdove. Ogljarji so žgali les in rovtarji (roden = trebiti) so izsekavali velike kose iz gozdov. Začel se je že zgodaj boj med izsekavci in med ohranitelji gozdov. V XVI. stoletju so zato začeli sestavljati gozdne in rudarske rede. Skozi naslednja stoletja se vedno vlečejo prepiri med sekirno ljudstva in obrti ter med branitelji gozdnih pravic. Pri tem je padal polagoma gozd za gozdom. Nastajali so rovti, njive, travniki; ti so se polagoma legitimirali in slednjič vpisali v zemljiške knjige. Potem je pristopila lesna trgovina, ki je izvažala les po Savi na Hrvaško, na Trst, v Benetke in od tod v daljne kraje. „Orientska družba“, ustanovljena l. 1719, ki je prenehala l. 1728., je mnogo lesa izvozila iz naše dežele.

Izsekavanje gozdov je v XVIII. stoletju še podrlo marsikako lepo, dragoceno šumo. Kmet in meščan, ki se sicer nista mogla, sta si bila vendar v tem edina, da sta brezobzirno izkoriščevala gozdove. Resno in previdno se je gospodarilo redkokje, in tam, kjer so posamezniki modro branili gozde, kakor n. pr. bistrski opat, je to včasih preprečil urad, da so mesta dobivala les po najnižjih cenah. Kmečko ljudstvo, ki se je naselilo v rovtih, je bilo revno in je gojilo večinoma koze, te pa so škodovale nasadom in mnogo pripomogle, da se niso dvignili novi gozdovi.

Les je šel iz kranjskih gozdov vkljub gozdnim redom.

Prišla pa je politična in gospodarska revolucija, katera je prevrgla stari družabni red. Podložnik, ki se je bil prej vsilil v

gozd svojega fevdnega gospodarja, ga je zdaj zahteval kot svojo last. Iz pravice sekanja se je razvila solast grajščaka in kmeta. Tudi plavži in fužine so začeli smatrati vladarjev gozd kot svojo lastnino.

Nova konstitucija je okrepila individualnost proti celoti, in to se je pokazalo v razkosavanju gozdov. Najprej so se odstopali veliki deli gozdov občanom kot skupno imetje. A kmalu so začeli kosati tudi skupno občinsko last v posamezne parcele.

To razdeljevanje je v mnogih krajih že končano, v drugih se še vrši. Posestva se smejo zdaj drobiti, gozdovi deliti, in edina meja pri tej gospodarski svobodi je še ta, da se mora izsekani del zopet pogozditi. Iz tega pa sledi tudi pri nas to, kar se je pokazalo že povsod: Majhni posestniki niso v stanu, da bi ohranili svojo gozdno posest. Ko je kmet iz svojega gozda izvlekel dobička, kolikor je mogel, ga mora prodati bogatašu, kateri te drobce zopet komasira. Da se pri tem vrše neštevilne goljufije, pri katerih poljedelec v vednih tožbah in pravih ne izgublja samo gozda, ampak tudi hišo in njive, je znana resnica.

Tako bodo nastali zopet gozdni latifundiji, kakor pred stoletji, a s tem razločkom, da bo moral kmet odslej les drago plačevati, ko ga je prej od posestnika ali za malenkostno davščino ali celo zastonj dobival v izobilju.

To je vodilna misel Müllnerjeve knjige.

Res poučni so ti podatki. Kažejo nam, da je edina rešitev za naše gozdarstvo edino le v „Lesni zadrugi“, ki bi morala obsegati celo našo deželo.

Denarni promet hranilnic in posojilnic.

V mesecu januarju:

Hranilnica in posojilnica v sv. Križu pri Kostanjevici: Prejemki 9078 K 66 h, izdatki 9781 K 42 h, denarni promet 18860 K 08 h, prejete hranilne vloge 5980 K — h, izplačane hranilne vloge 2301 K 75 h, dana posojila 7440 K — h, vrnena posojila 2313 K.

V mesecu februarju:

Prejemki 8228 K 04 h, izdatki 7969 K 08 h, denarni promet 16197 K 12 h, prejete hranilne vloge 4600 K — h, izplačane hranilne vloge 634 K 87 h, dana posojila 6680 K — h, vrnena posojila 3025 K 01 h.

V mesecu marcu:

Prejemki 13366 K 70 h, izdatki 13608 K 83 h, denarni promet 26975 K 53 h, prejete hranilne vloge 10903 K — h, izplačane hranilne vloge 21 K, dana posojila 13520 K — h, vrnena posojila 1299 K 36 h.

V mesecu aprilu:

Prejemki 11071 K — h, izdatki 12509 K 50 h, denarni promet 23580 K 50 h, prejete hranilne vloge 8349 K — h, izplačane hranilne vloge 2117 K 73 h, dana posojila 9973 K — h, vrnena posojila 1556 K 82 h.

V mesecu maju:

Prejemki 8912 K 75 h, izdatki 8685 K 81 h, denarni promet 17598 K 56 h, prejete hranilne vloge 5920 K — h, izplačane hranilne vloge 791 K 51 h, dana posojila 7874 K, vrnena posojila 2093 K 44 h.

V mesecu juniju:

Prejemki 9073 K 83 h, izdatki 8265 K 67 h, denarni promet 17339 K 50 h, prejete hranilne vloge 5252 K — h, izplačane hranilne vloge 200 K — h, dana posojila 7550 K — h, vrnena posojila 2816 K 29 h.

Hranilnica in posojilnica v Leskovcu pri Krškem: Prejemki 2540 K 45 h, izdatki 2318 K 46 h, denarni promet 4858 K 91 h, prejete hranilne vloge 1133 K 38 h, izplačane hranilne vloge 220 K — h, dana posojila 1882 K — h, vrnena posojila 634 K 99 h.

Hran. in posojil. Cirkno (Primorsko): Prejemki 32636 K 51 h, izdatki 25872 K 34 h, denarni promet 58508 K 85 h, prejete hranilne vloge 15138 K 10 h, izplačane hranilne vloge 8633 K 68 h, dana posojila 2120 K, vrnena posojila 4531 K 78 h.

Hran. in pos. v Šmartnem pri Litiji: Prejemki 10918 K 37 h, izdatki 8979 K 61 h, denarni promet 19897 K 98 h, prejete hranilne vloge 3348 K 22 h, izplačane hranilne vloge 5046 K 81 h, dana posojila 3860 K — h, vrnena posojila 670 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Mošnjah: Prejemki 3235 K 62 h, izdatki 2241 K 56 h, denarni promet 5477 K 18 h, prejete hranilne vloge 84 K — h, izplačane hranilne vloge 635 K 48 h, dana posojila 200 K, vrnena posojila 1880 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Senožečah: Prejemki 12182 K 32 h, izdatki 11923 K 17 h, denarni promet 24105 K 49 h, prejete hranilne vloge 10000 K, — h, izplačane hranilne vloge — K — h, dana posojila 2320 K — h, vrnena posojila 1881 K 60 h.

Hranilnica in posojilnica v Leskovici: Prejemki 1842 K 58 h, izdatki 1769 K 72 h, denarni promet 3612 K 30 h, prejete hranilne vloge 1127 K — h, izplačane hranilne vloge 232 K — h, dana posojila 720 K — h, vrnena posojila 667 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Št. Petru: Prejemki 16885 K 30 h, izdatki 15214 K 16 h, denarni promet 32099 K 46 h, prejete hranilne vloge 14034 K — h, izplačane hranilne vloge 4814 K 10 h, dana posojila 4360 K — h, vrnena posojila 1000 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Šmarji pri Ljubljani: Prejemki 12721 K 34 h, izdatki 11122 K 26 h, denarni promet 23843 K 60 h, prejete hranilne vloge 7320 K — h, izplačane hranilne vloge 5179 K 47 h, dana posojila 300 K, vrnena posojila 700 K.

V mesecu juliju:

Hranilnica in posojil. pri sv. Jakobu ob Savi: Prejemki 1902 K 55 h, izdatki 1860 K — h, denarni promet 3762 K 55 h, prejete hranilne vloge 743 K 50 h, izplačane hranilne vloge 20 K — h, dana posojila 280 K — h, vrnena posojila 500 K.

Hranilnica in posojilnica v Žužemberku: Prejemki 15502 K 02 h, izdatki 14597 K 26 h, denarni promet 30099 K 28 h, prejete hranilne vloge 10884 K 96 h, izplačane hranilne vloge 147 K — h, dana posojila 4420 K — h, vrnena posojila — K.

Hranilnica in posojilnica v Leskovcu pri Krškem: Prejemki 1679 K 05 h, izdatki 1467 K 03 h, denarni promet 3146 K 08 h, prejete hranilne vloge 720 K — h, izplačane hranilne vloge 490 K — h, dana posojila 722 K, vrnena posojila 160 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Planini: Prejemki 2826 K 19 h, izdatki 2422 K 90 h, denarni promet 5249 K 09 h, prejete hranilne vloge 1250 K — h, izplačane hranilne vloge 140 K — h, dana posojila 1175 K — h, vrnena posojila 365 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Št. Petru: Prejemki 22702 K 82 h, izdatki 19700 K 47 h, denarni promet 42403 K 29 h, prejete hranilne vloge 11947 K — h, izplačane hranilne vloge 4240 K 54 h, dana posojila 10300 K — h, vrnena posojila 429 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Metliki: Prejemki 22944 K 80 h, izdatki 18429 K 08 h, denarni promet 41373 K 88 h, prejete hranilne vloge 8398 K 69 h, izplačane hranilne vloge 11740 K 25 h, dana posojila 5820 K — h, vrnena posojila 3677 K 15 h.

Hranilnica in posojilnica na Vrhniki: Prejemki 18759 K 99 h, izdatki 12370 K 86 h, denarni promet 31130 K 85 h, prejete hranilne vloge 5972 K 49 h, izplačane hranilne vloge 2578 K 56 h, dana posojila 3640 K, vrnena posojila 4272 K 35 h.

Hranilnica in posojilnica v Tunicah: Prejemki 2044 K 13 h, izdatki 1973 K 44 h, denarni promet 4017 K 57 h, prejete hranilne vloge 1848 K — h, izplačane hranilne vloge 160 K — h, dana posojila — K, vrnena posojila — K — h.

Hranilnica in posojil. v Dobrepoljah: Prejemki 46721 K 54 h, izdatki 43893 K 55 h, denarni promet 90615 K 09 h, prejete hranilne vloge 31043 K 04 h, izplačane hranilne vloge 17063 K 61 h, dana posojila 16669 K — h, vrnena posojila 3390 K — h.

Hranilnica in posojil. v Škocjanu pri Mokronogu: Prejemki 5310 K 27 h, izdatki 4965 K 40 h, denarni promet 10275 K 67 h, prejete hranilne vloge 2055 K — h, izplačane hranilne vloge 580 K — h, dana posojila 4366 K 03 h, vrnena posojila 1410 K — h.

Hranilnica in posojil. v Gorah nad Idrijo: Prejemki 9129 K 35 h, izdatki 4524 K 52 h, denarni promet 13653 K 87 h, prejete hranilne vloge 8961 K 89 h, izplačane hranilne vloge 307 K 20 h, dana posojila 4180 K, vrnena posojila — K — h.

Hranilnica in posojilnica v Idriji: Prejemki 24251 K 44 h, izdatki 21933 K 08 h, denarni promet 46184 K 52 h, prejete hranilne vloge 24105 K 29 h, izplačane hranilne vloge 1757 K 30 h, dana posojila 2350 K, vrnena posojila — K.

Hranilnica in posojilnica v Zg. Besnici: Prejemki 1460 K 95 h, izdatki 1391 K 11 h, denarni promet 2852 K 06 h, prejete hranilne vloge 511 K — h, izplačane hranilne vloge 790 K — h, dana posojila — K — h, vrnena posojila — K.

Hranilnica in posojilnica v Zagradcu: Prejemki 12401 K 02 h, izdatki 11820 K 79 h, denarni promet 24221 K 81 h, prejete hranilne vloge 6774 K — h, izplačane hranilne vloge 1438 K — h, dana posojila 2540 K, vrnena posojila 760 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Srednji vasi: Prejemki 15840 K 65 h, izdatki 14619 K — h, denarni promet 30459 K 65 h, prejete hranilne vloge 9785 K — h, izplačane hranilne vloge 4257 K 28 h, dana posojila 32 K 95 h, vrnena posojila 3485 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Naklem pri Kranju: Prejemki 3672 K 85 h, izdatki 3524 K 21 h, denarni promet 1797 K 06 h, prejete hranilne vloge 1284 K — h, izplačane hranilne vloge — K, dana posojila 1712 K, vrnena posojila — K.

Hranilnica in posojilnica v Vipavi: Prejemki 36467 K 46 h, izdatki 34055 K 96 h, denarni promet 70523 K 42 h, prejete hranilne vloge 15560 K 12 h, izplačane hranilne vloge 4050 K 24 h, dana posojila 12032 K, vrnena posojila 9734 K 66 h.

Hranilnica in posojil. za farno občino Kamenje: Prejemki 3478 K 94 h, izdatki 3121 K 13 h, denarni promet 6600 K 07 h, prejete hranilne vloge 2620 K — h, izplačane hranilne vloge 15 K 79 h, dana posojila 600 K — h, vrnena posojila 440 K.

Hranilnica in posojilnica v Gorjah: Prejemki 11359 K 75 h, izdatki 10983 K 62 h, denarni promet 22343 K 37 h, prejete hranilne vloge 4754 K 20 h, izplačane hranilne vloge 3135 K 29 h, dana posojila 3517 K — h, vrnena posojila 1250 K 25 h.

Hranilnica in posojilnica v Črnicah: Prejemki 4967 K 24 h, izdatki 3617 K 54 h, denarni promet 8584 K 78 h, prejete hranilne vloge 1969 K — h, izplačane hranilne vloge 360 K — h, dana posojila 400 K, vrnena posojila 2140 K.

Hranilnica in posojilnica v Tržiču: Prejemki 9225 K 01 h, izdatki 8221 K 23 h, denarni promet 17446 K 24 h, prejete hranilne vloge 6788 K 73 h, izplačane hranilne vloge 1321 K 06 h, dana posojila 700 K — h, vrnena posojila 177 K 96 h.

Hranilnica in posojilnica v Sečih: Prejemki 12564 K 42 h, izdatki 9707 K 49 h, denarni promet 22271 K 91 h, prejete hranilne vloge 3568 K — h, izplačane hranilne vloge 4663 K 14 h, dana posojila 4960 K — h, vrnena posojila 2330 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Št. Jurju pri Kranju: Prejemki 11929 K 57 h, izdatki 11156 K 05 h, denarni promet 23085 K 62 h, prejete hranilne vloge 3271 K — h, izplačane hranilne vloge 1533 K 95 h, dana posojila 1690 K — h, vrnena posojila 120 K — h.

VABILO

na

izredni občni zbor

Gospodarskega društva v Trnovem

registr. zadruga z omejeno zavezo, kateri se bo vršil 24. avgusta 1902 ob 5. uri popoldne v hranilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Volitve načelstva in nadzorništva.
2. Slučajnosti.

Odbor.

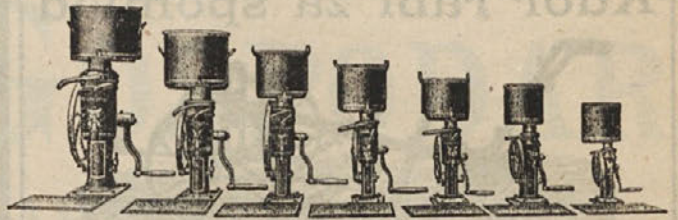
Ako bi zbor ne bil sklepčen ob 5. uri, se ob polu 6. uri vrši zborovanje brez ozira na število navzočih.

Samo v teh zavojih se
dobiva pristna, tako
splošna priljubljena

Kathreinerjeva
Kneippova sladna kava

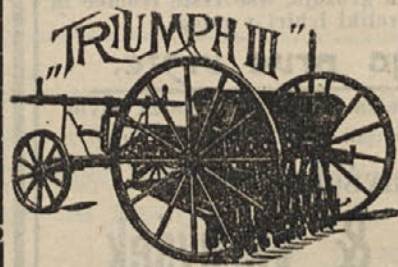
Nepresežni so sedaj posnemaľniki
„Teutonia“

Skrajno posnemanje. Zelo lahek in miren tek. Najpriprosteji in najtrdnejši

Posname: 50—500 litrov v eni uri. — Cene od 150 kron naprej.
Več tisoč v rabi! Več sto priznanj! Na leto se izdela
po 10.000 posnemaľnikov. (146) x—10
Povsod se iščojo zastopniki, — Ceniki brezplačno.

»Märkische Maschinenbau-Anstalt »Teutonia« G. m. b. H.
Frankfurt a. Oder.
Največja in posebna tovarna za posnemaľnike na kolesa na Nemškem.

„Triumph III“

Je na Avstrijskem
najboljši stroj
za sejati.

==== Posebna tovarna ====

Josip Friedlaender

145 15-10 Dunaj, XX., Dresdnerstr. 42.

Nezrele zelene orehe

(tudi odpadle) (154) 2—2

v pripravi mehkoťi za močenje v žganji kupi
v vsaki množini po 20 vin kilo

Edmund Kavčič

v Ljubljani,
Prešernove ulice, nasproti pošte.

C. kr. priv.

pred ognjem in tatovi varne

blagajne

prodaja najceneje dobro znana tovarna blagajnic

M. Adlersflügel

založnik Raiffeisnovih posojilnic

Dunaj, I., Franz Josephs-Quai št. 13.

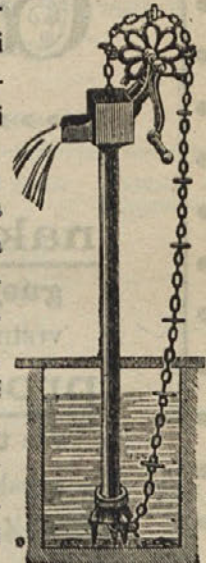
(134) 24—15

Ako se nočeš pri vsakem izpumpanju
gnojnice **jeziti,**
tedaj si kupi (142) 12—7

Klementovo
pumpo na verige,

katera prekosi po svoji čudo-
vito veliki izvršitvi in trajnosti
vse druge pumpe. Ta ne ob-
stoji niti iz dil ali zaklopk, niti
iz usnjatih cevij.

Nemogoče je sploh, da
bi se zamašila, zamrznila
ali polomila; veliko posest-
nikov ne izda pri 20letni upo-
rabi niti vinarja za popravo.
Nad 3000 jih je v rabi; več
sto pohval o njih nam je došlo.
Razpošiljam to pumpo na 6te-
denski poskus; ako bi bila pa
ta nerabljiva, vzamem jo brez
vsake odkšodnine nazaj.

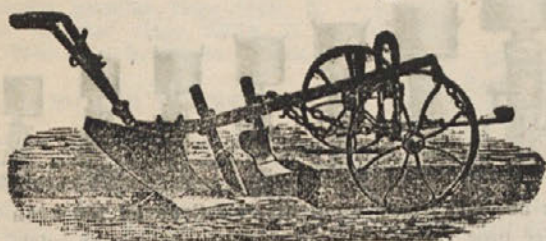

Josip Klement,

tovarna strojev v Hrobcih-Roudnici ob/L.

Vse tu naznanjene predmete preskrbi tudi »Gosp. Zveza« po orig. cenah.

Kdor rabi za spomlad

dober plug, naj si ogleda naše jeklene pluge, katerih ni potreba nič držati, — za orati so veliko lažji in trpežnejši kakor navadni plugi.

Vsakdo dobi plug na poskušnjo in ga lahko vrne, če mu ne ugaja.

Znano dobra in lahko tekoča vrtila, mlatilnice, slamoreznilce, čistilnice, mlini za žito s kamni, mlini in stiskalnice za sadje in grozdje, vse vrste trombe in cevi za vodovode itd. v veliki izbiri v zalogi.

Same blage prve vrste.

Traverze, železniške šine in vse potrebščine za stavbe dobi se po jako nizki ceni in točni postrežbi pri

Karol Kavšeka nasl.

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino na debelo in drobno in zaloga poljedeljskih strojev

Ljubljana, Dunajska cesta št. 16.

(135) —15

Vsak kmetovalec

se lahko prepriča, da je najboljšo sredstvo konje, krave, teleta, vole, ovce, prašiče i. t. d.

zdrave, močne, hlastežne in debele ohraniti (144) 24—10

živinski prašek

iz lekarnice Piccoli „pri angelju“ v Ljubljani, Dunajska cesta.

Zavitok $\frac{1}{4}$ kile velja 50 vinarjev; 10 zavitkov 4 krone.

Pošiljatvena naročila proti povzetju.

Centrala za nakup in prodajo!

Gospodarska Zveza

v Ljubljani

posreduje svojim članom

nakup vsakovrstnih kmetijskih potrebščin, kakor umetnih gnojil, modre galice, žvepla; raznih poljedelskih strojev, vsakovrstnih semen; koroze, moke, otrobov itd. po najnižjih cenah;

prodajo vse vrste kmetijskih pridelkov itd. ter ima v zalogi vse tiskovine za raiffeisenske hranilnice in posojilnice, katerim preskrbi po znižani ceni tudi železne blagajne, varne proti požaru in vlomu.

Zaloga Barthel-ovega klajnega apna, oddaja se od 5 kg naprej.

Posredovalnica za Zvezine trgovce!